

INTERNALIZACJA EFEKTÓW ZEWNĘTRZNYCH W ROLNICTWIE

Barbara Wieliczko

Plan wystąpienia

1. Efekty zewnętrzne - definicja i rodzaje.
2. Sposoby internalizacji efektów zewnętrznych.
3. Kryteria wyboru sposobu internalizacji efektów zewnętrznych.
4. WPR a internalizacja efektów zewnętrznych w rolnictwie.

Teza

- Złożoność i różnorodność efektów zewnętrznych, w tym częste opóźnienie w czasie i nieliniowość wystąpienia tych efektów, wymuszają szersze podejście do szacowania ich skali i wartości niż analiza marginalna.
- Wciąż istniejące ograniczenia w szacowaniu efektów zewnętrznych stanowią barierę dla optymalnego kształtowania instrumentów polityki służących internalizacji tych efektów.

Definicja

- Negatywne efekty zewnętrzne

Koszty związane z daną działalnością gospodarczą, które obciążają inny podmiot niż ten, który prowadzi tę działalność.

- Pozytywne efekty zewnętrzne

Korzyści związane z daną działalnością gospodarczą, które uzyskuje inny podmiot niż ten, który ją prowadzi.

Rodzaje efektów zewnętrznych

- Istotne efekty zewnętrzne.
- Pareto istotne efekty zewnętrzne.
- Statyczne i dynamiczne efekty zewnętrzne.
- Pieniężne efekty zewnętrzne.

Rodzaje efektów zewnętrznych związanych z rolnictwem

- Środowiskowe efekty zewnętrzne: jakość i dostępność wody, jakość powietrza, jakość gleb, stabilność klimatu, krajobraz, bioróżnorodność, odporność na powodzie i pożary.
- Społeczne efekty zewnętrzne: bezpieczeństwo żywnościowe, bezpieczna żywność, zdrowie i dobrostan zwierząt, żywotność obszarów wiejskich.

Cechy efektów zewnętrznych

- Występowanie: pewne; możliwe przy znanych czynnikach determinujących; możliwe przy nie w pełni znanych czynnikach determinujących.
- Częstotliwość występowania: regularny; sporadyczny.
- Termin występowania: natychmiastowy; osunięty w czasie.
- Zapobieganie: możliwe do uniknięcia; niemożliwe do uniknięcia.
- Trwałość skutków: odwracalne; nieodwracalne.

Przyczyny występowania efektów zewnętrznych

- Nerozerwalne współzależności między podmiotami oraz brak lub słabe prawa własności – działalność jednej strony wpływa na funkcję użyteczności drugiej strony, przy czym rynek nie wycenia tego oddziaływania.
- Wysokie koszty transakcyjne wypracowania modelu kompensacji efektów zewnętrznych.

Efekty zewnętrzne a rolnictwo

- Efekty zewnętrzne generowane poza rolnictwem mające wpływ na rolnictwo.
- Efekty zewnętrzne generowane przez rolnictwo mające wpływ na inne sektory gospodarki.
- Efekty zewnętrzne ograniczające się do rolnictwa.

Kategorie instrumentów internalizacji efektów zewnętrznych

- Prywatne:
 - ✓ Kodeksy postępowania ustalane przez daną grupę podmiotów;
 - ✓ Presja społeczna.
- Publiczne:
 - ✓ Mechanizmy nakazowo-kontrolne.
 - ✓ Instrumenty polityki budżetowej.
 - ✓ Instrumenty quasi-rynkowe.

Barriere internalizacji efektów zewnętrznyc

- Koszty transakcyjne.
- Ograniczenia związane z dostępną wiedzą:
 - Skala efektów.
 - Wycena efektów.
- Polityczne, społeczne, środowiskowe i ekonomiczne ograniczenia możliwości internalizacji efektów.

Koszty internalizacji efektów zewnętrznych

- Ponoszone bezpośrednio przez rolnika:
Związane z obowiązującymi regulacjami, normami i standardami – w ramach WPR, np.: zazielenienie, wymogi wzajemnej zgodności.
- Ponoszone bezpośrednio przez społeczeństwo:
Związane ze wspieraniem sektora w celu zwiększenia skali generowanych dóbr publicznych i/lub ograniczenia zakresu negatywnych efektów zewnętrznych.

Uproszczony schemat wyboru instrumentów internalizacji efektów zewnętrznych

Skala obecnie generowanych przez rolnictwo efektów zewnętrznych i skala efektów zewnętrznych generowanych poza rolnictwem, które wpływają na funkcjonowanie rolnictwa.

Przyszła skala obu wyżej wymienionych kategorii efektów zewnętrznych przy obecnie prowadzonej polityce.

Oczekiwania społeczne.

Koszt zmniejszenia skali generowanych negatywnych efektów/
zwiększenia skali wytwarzania efektów pozytywnych.

Wybór optymalnych instrumentów służących zwiększeniu/zmniejszeniu skali generowanych efektów zewnętrznych.

Instrumenty WPR a efekty zewnętrzne

Instrument	Efekty negatywne	Efekty pozytywne	Komentarz
Płatności bezpośrednie (bez zazielenienia)	-	+/-	Krajobraz, bezpieczeństwo żywnościowe
Zazielenienie	+	+?	Skala oddziaływania
Wymogi wzajemnej zgodności	+	+	Środowiskowe efekty
Działanie rolno-środowiskowe	+	+	Skala oddziaływania
Płatności ONW	-	+	Krajobraz
Wsparcie inwestycyjne	+/-	+/-	Typ inwestycji
Transfer wiedzy	+/-	+/-	Ograniczenie/zwiększenie skali efektów
Leader i inne instrumenty niezwiązane bezpośrednio z rolnictwem	+	+	Witalność obszarów wiejskich

Podsumowanie i wnioski

- WPR zawiera szereg instrumentów odnoszących się do efektów zewnętrznych generowanych przez sektor rolny.
- Instrumenty te obejmują zarówno środowiskowe, jak i społeczne efekty zewnętrzne związane z rolnictwem.
- Instrumenty WPR mają zróżnicowany charakter (np. wymogi, wsparcie dla rolników generujących dodatkowe dobra publiczne) oraz skalę stosowania w rolnictwie UE (powszechnie obowiązujące zasady wzajemnej zgodności, obowiązujące określonej wielkości gospodarstwa wymogi zazielenienia i dobrowolnie stosowane instrumenty rolno-środowiskowe).
- Trudno jednak ocenić ich skuteczność i efektywność z uwagi na brak pełnego obrazu skali i wartości tych efektów.